

**Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola**

Mészáros Bence:

Fedett nyomozás a bűnüldözésben

A doktori értekezés tézisei

**Témavezető:
Fenyvesi Csaba
habilitált egyetemi docens**

**Pécs
2011**

I. A KITŰZÖTT KUTATÁSI FELADAT ÖSSZEFOGLALÁSA

A jogalkalmazók és jogtudósok, mind a büntető igazságszolgáltatás résztvevői, mind pedig kutatói egyetértenek abban, hogy napjainkban eredményes bűnüldözés nem képzelhető el titkosszolgálati eszközök alkalmazása nélkül.¹ A titkos eszközök és módszerek előtérbe kerülése gyökeres változást jelent a kriminalisztika intézményrendszerében és szemléletében, következésképpen egy paradigmaváltásnak is tekinthető.² A szóban forgó paradigmaváltást jellemző új bűnüldözési módszerek közül is az egyik legrendhagyóbb a jelen kutatás tárgyát képező fedett nyomozás.

E témáról írt átfogó művében Gary T. MARX a rendőri tevékenység egyes formáit négy különböző csoportba sorolja: 1. nyílt és nem megtévesztő módszerek 2. nyílt és megtévesztő módszerek 3. leplezett, de nem megtévesztő módszerek 4. leplezett és megtévesztő módszerek.³ A titkosszolgálati eszközök az utóbbi két kategóriába tartoznak. A fedett nyomozás lényege, hogy a bűnüldöző szerv tagja egy, a rendőri minőség leplezése céljából létrehozott fiktív személyazonosság (ún. legenda) segítségével lép kapcsolatba a célszemélyekkel, így szerevezve információkat és bizonyítékokat tőlük. A szóban forgó nyomozási technika tehát leplezett és egyben megtévesztő is, ellentétben például a telefonlehallgatással, amely titkos, de nem félrevezető tevékenység.

A fedett nyomozás esetében a hatóságok részéről tanúsított megtévesztés mértéke és időtartama, ezáltal pedig a jog által védett magánszférába való behatolás terjedelme jelentősen meghaladja a minden más bűnüldözési módszer esetében tapasztaltakat. Az állam a titkos ügynök révén nem egyszerűen csak megfigyeli a célszemélyeket, hanem tudatosan manipulálja is azok magánéleti viszonyait, személyes érzelmeit. A jogi és gyakorlati problémák jelentős része ebből, és a

---

¹ Lásd CHWALA Tamás – FÜLÖP Edit – SLÉDER Judit: Büntetőeljárás-jog. Rejtjel Kiadó Budapest, 2004. 240. o., DÁNOS Valér: Szervezett bűnözés. In: GÖNCZÖL Katalin – KORINEK László – LÉVAY Miklós (Szerk.): Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll. Corvina, Budapest, 1999. 223. o., FARKAS Ákos – RÓTH Erika: A büntetőeljárás. Complex Kiadó Budapest, 2007. 232. o., FINSZTER Géza: A bizonyítási lehetőségek felkutatásának különleges módjai és eszközei. In: BÓCZ Endre (Szerk.): Kriminalisztika 1-2. BM Kiadó, Budapest, 2004 704. o., TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: Kriminalisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2009. 259. o.

² TREMMEL Flórián: Paradigmaváltás a kriminalisztikában? In: PhD tanulmányok 4. Tanulmányok Finszter Géza 60. születésnapjára. PTE-ÁJK Doktori Iskola, Pécs 2005. 295-304. o.

³ Gary T. MARX: Undercover – Police Surveillance in America. University Of California Press, Berkeley-Los Angeles-London, 1988. 11-12. o.

megtévesztés gyakorlásának sajátos módjaiból fakad; és pont ezen körülmények miatt érdemes a szóban forgó intézmény a kiemelt vizsgálatra.

Szükséges megjegyezni, hogy az értekezés címének választott „fedett nyomozás” kifejezés nem a hagyományos értelemben vett nyomozást takarja sem jogi, sem pedig kriminalisztikai szempontból. Büntető eljárásjogi aspektusból a nyomozás az erre feljogosított hatóságoknak a törvényben meghatározott eljárási keretek között elrendelt és foganatosított eljárási cselekményeinek (kihallgatások, bizonyítási eljárások, kényszerintézkedések stb.) összessége, amelyek révén arra törekszenek, hogy felderítsék a már megtörtént bűncselekményt, az elkövető személyét, felkutassák és biztosítsák a bizonyítási eszközöket. Ebben az értelemben a fedett nyomozó tevékenysége nem nyomozás, hiszen ő éppen a rendőri jelleg leplezésére törekszik, hivatali jogosítványait nem gyakorolja, így alakszerű nyomozási cselekményeket sem végez.

Kriminalisztikai szempontból a nyomozás múltban történt események, jelenségek megismerésére irányuló, adatokkal és az azokra épülő verziókkal végzett szellemi és gyakorlati tevékenység.⁴ A fedett nyomozó bevetésének azonban sokszor nem múltban történt események, hanem a jelenben is folyamatosan zajló, vagy a jövőben bekövetkező bűnös tevékenységek megismerése, bizonyítása, megszakítása illetve megakadályozása a célja a tényleges vagy a potenciális bűnelkövetőkről való információ- és bizonyítékszerzés révén.

A helyzet az elnevezéssel kapcsolatban hasonló, mint a „magánnyomozás” esetében, amely egy polgári jogi megbízás alapján végzett, hatósági jogosítványokkal nem rendelkező magánszemély által kifejtett adatgyűjtő tevékenységet jelent. Jogi értelemben egyáltalán nem tekinthető nyomozásnak és kriminalisztikai értelemben sem mindig felel meg a nyomozással szemben támasztott kritériumoknak a magánnyomozás, mégis világszerte általánosan elfogadott kifejezés, amelyet a jogszabályok is használnak.

A fedett nyomozó munkája ehhez képest hatósági bűnüldöző tevékenység, ezért a fentebb kifejtett gondolatok ellenére annak megjelölésére az értekezésben a „fedett

---

⁴ Lásd TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: Kriminalisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2009. 407-408. o.

nyomozás” szókapcsolatot használjuk, mivel alkalmazása sokkal kifejezőbb és tömörebb, mint a szóban forgó tevékenység körülírása lenne. Egyébiránt a német jogszabályok szövegében és ebből következően a német jogi szaknyelvben is ugyanebben a formában szerepel a kifejezés („*verdeckte Ermittlung*”, azaz fedett nyomozás).⁵

1.1. A fedett nyomozás szükségessége

A kutatás tárgyát képező titkosszolgálati eszköz, amióta csak rendszeresen alkalmazzák, viták kereszttüzeiben áll. Azzal mindenki egyetért, hogy szükség van rá a másként nem, vagy csak aránytalan nehézségek árán leküzdhető bűnözéssel szemben.⁶ A bevetését rendszerint a szervezett bűnözés – és különösen a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények – elleni küzdelem fontosságával indokolják. A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (*Bundesgerichtshof*, a továbbiakban: BGH) a nyolcvanas évek elején született egyik döntésében nagyon pontos leírást ad a szervezett bűnelkövetéssel kapcsolatos problémák mibenlétéről és a fedett nyomozó alkalmazásának indokairól: „*A bűnözés fejlődése az elmúlt években nemcsak a bűncselekmények számának emelkedésével jellemezhető, hanem minőségi változáson is átment, a bűnszervezetek megerősödtek, ami jelentősen megnehezíti a bűncselekmények felderítését. Ez különösen a kábítószer-kereskedelem területén, az »éjszakai élethez« köthető bűncselekményekkel kapcsolatban, a nagy értékű tehergépjárművek eltulajdonításával kapcsolatban, a nagy tételben – részben a háttérben álló szervezett orgazdahálózatok megrendelésre – elkövetett lopások esetében, a hamis pénz előállítására és forgalomba hozatala területén, az illegális fegyver-kereskedelem területén mondható el. Az elkövetők a szervezett bűnözés keretében arra törekednek, hogy a főszemélyek külső szemlélő számára lehetőleg láthatatlanok maradjanak.*

A hagyományos nyomozati módszerekkel a rendőrség az ilyen szervezett bűnözői csoportosulások esetében gyakran csak olyan bűnelkövetőket tud felelősségre

---

⁵ Kétségtelen, hogy a fedett nyomozás angol megfelelői jelenítik meg legjobban a tevékenység lényegét: *undercover police work* vagy *undercover policing*, amely kifejezések szó szerinti fordításban „fedés alatt végzett rendőri munkát” jelentenek.

⁶ Ileana N. SAROS már a nyolcvanas évek közepén megjelent cikkének címében is jelezte, hogy „A fedett nyomozás: a bűnüldözés nélkülözhetetlen eszköze.” Lásd Ileana N. SAROS: The Undercover Operation: Indispensable Tool of Law Enforcement. *Criminal Justice Quarterly* 1985/1. 27-38. o.

vonni, akik a csoporton belül alárendelt szerepet játszanak. Mivel ezek a bűnelkövetők általában egymással tetszés szerint helyettesíthetők és pótolhatók is, a szervezet peremvidékén működő elkövetők tetteinek felderítésével a bűnös tevékenység maga nem zavarható meg, mivel a »peremelkövetőknek« általában nincs rálátásuk az egész szervezet felépítésére és összetételére. Azokat, akik elkerülhetetlenül tudomást szereznek lényeges információkról, hallgatási pénzek, fenyegetés vagy megfélemlítés útján visszatartják attól, hogy észleleteiket továbbadják.

Ha egy egyedüli elkövetőt elfognak, és előzetes letartóztatásba helyeznek, a szervezet gyakran anyagi támogatást biztosít a rászoruló hozzátartozóknak és vállalja a védelem költségeit, hogy ezáltal engedelmességre bírja az elfogott személyt és megelőzze a szervezettel kapcsolatos információinak a hatóságok számára történő feltárását. A bűnözés elleni küzdelem eredménye ezért végső soron attól függ, hogy milyen messzire nyúlva sikerül a főfelelősökre, a szervezőkre, az anyagi támogatást nyújtókra, a háttérben működő titkos irányítókra bűncselekmények elkövetését rábizonyítani. E cél elérése érdekében a nyomozó hatóságok arra tértek át, hogy fedés alatt dolgozó rendőrtiszteket építsenek be a szervezetekbe, és bizalmi személyeket alkalmazzanak.»⁷

Az idézett ítélet megfogalmazása napjainkban is megállja a helyét. Bármelyik ország kriminalitását vizsgáljuk, a szervezett bűnözéssel szembeni fellépés fő nehézségei mindenütt – így hazánkban is – az abban kifejtett okokra vezethetők vissza.⁸ A magyar Alkotmánybíróság (a továbbiakban: AB) is elsősorban a bűnszervezetekre tekintettel tartja szükségesnek a fedett nyomozást: „Több – különösen a szervezeten elkövetett – bűncselekmény következetes üldözésének elengedhetetlenül szükséges eszköze az, hogy (az ügyész előzetes engedélyével) nyomozói minőségét leplező személy segítse a nyomozást.»⁹

A bűnszervezetekkel szembeni küzdelem a rendőrség irányítása alatt álló magánszemélyek révén is elképzelhető, azonban a titkos ügynök „mind jogi

---

⁷ BGH-GS Beschluss vom 17.10.1983 (GSSt 1/83)

⁸ A „kecskeméti maffiaper” néven híressé vált magyar bűnügyben például az elsőfokú ítélet az alábbi megállapításokat tartalmazza a vádlottak által működtetett bűnszervezetről: „A szervezet azon tagjai részére, akik büntetőeljárás hatálya alá kerültek, igyekezett védelmet nyújtani azáltal, hogy védelmükre ügyvédeket hatalmazott meg, azokat fizette, instruálta, és ezen keresztül ellenőrzés alatt tartotta ezeket a személyeket.” Bács-Kiskun Megyei Bíróság 2.B.268/2005/505. számú ítélet

⁹ 135/B/2006. AB határozat

felhatalmazását és felelősségét, mind szakmai felkészültségét illetően messze nagyobb biztosítékot nyújt az eljárás törvényességéhez és eredményességéhez, mint a gyakran bűnözői körökből verbuvált informátor.”¹⁰ Mindazon túl, hogy egy rendőrtiszt elkötelezett a bűnüldözés irányában és nem a saját személyes érdekei vezérlik, a biztonsági megfontolások is a fedett nyomozó alkalmazása mellett szólnak. Az informátor, vagy bizalmi személy lelepleződése adott esetben súlyosabb retorziót válthat ki a célszemélyekből, mint egy fedésben dolgozó rendőrtiszt dekonspirálódása. Az ő esteleges bántalmazásának esélye gyakorlati okokból is kisebb hivatalos minőségének napvilágra kerülése után (kiképezték közelharcra, fegyverhasználatra, erősítést hívhat stb.), és jogi szempontból is súlyosabb megítélés alá esik, amely szintén visszatartó erőt jelenthet egy ilyen helyzetben.

A BGH ítéletében felsorolt bűncselekmény típusok nagyrészt lefedik a hazai fedett nyomozások fő célpontjait is, azonban annak érdekében, hogy teljesebb képet kaphassunk a kutatás tárgyát képező tevékenység fő területeiről és alkalmazásának indokairól, szükséges néhány kiegészítést tennünk. Vannak olyan bűncselekmények, amelyek esetében nem a szervezett elkövetés okozza a nyílt rendőri eszközök hatástalanágát. Ezek az ún. áldozat nélküli bűncselekmények (*victimless crimes*),¹¹ amelyek sajátossága, hogy nincs konkrét személy sértettje az elkövetésnek, ezért nincs aki feljelentést tehetne a nyomozó hatóságnál. Az „áldozat” viktimológiai fogalom,¹² büntető eljárásjogi szempontból pontosabb „sértett nélküli bűncselekményekről” beszélni, ezért ezt a kifejezést használjuk a továbbiakban.

A korrupció az egyik leggyakrabban felhozott példa e körben, hiszen – ha egy konkrét vesztegetési ügyet elképzelünk – a hivatalos személynek kenőpénzt ajánló személyen és a megvesztegetett hivatalnokon vagy politikuson kívül általában más nem tud a bűncselekményről, viszont egyiküknek sem áll érdekében a hatóságokhoz fordulni. (A bűncselekmény egy megegyezésen alapul, ezért a sértett nélküli bűncselekményeket konszenzuális bűncselekményeknek is hívja az angol nyelvű

---

¹⁰ FINSZTER Géza: A bizonyítási lehetőségek felkutatásának különleges módjai és eszközei. In: BÓCZ Endre (Szerk.): Kriminisztika 1-2. BM Kiadó, Budapest, 2004. 734. o.

¹¹ Julius WACHTEL: From morals to practice: Dilemmas of control in undercover policing. *Crime, Law and Social Change* 18. évf. (1992) 145. o.

¹² KISS Anna: A sértett szerepe a büntetőeljárásban. Doktori értekezés. Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2006. 55. o.

szakirodalom). Még ha el is jutnak közvetett információk a bűnüldöző szervekhez az ilyen jellegű jogsértésekről, a bizonyításuk gyakorlatilag lehetetlen. Ha azonban egy fedett nyomozó részese egy ilyen ügyletnek (anélkül természetesen, hogy felbujtvá válna), vagy csak egyszerűen jelen van annak megvalósulásakor, akkor – amennyiben a fellépése törvényes volt – lehetőségessé válik az elkövetők felelősségre vonása. A kifejtett indokok fényében érthető, hogy miért a kábítószer-kereskedelem elleni küzdelem a fedett nyomozás legjellemzőbb területe. A társadalomra veszélyesség magas foka és a széles körben való elterjedtség mellett a szervezettség és a fenti értelemben vett sértett nélküliség is együttesen van jelen az e körbe tartozó bűncselekmények esetén.

Bruce HAY, a Harvard Egyetem professzora az időben történő hatósági beavatkozás szükségességére hívja fel a figyelmet, amely az *ex post* bűnüldözéssel szemben – amely alatt a bűncselekmények elkövetésének megtörténte utáni, szükségszerűen reaktív hatósági fellépést érti – bizonyos esetekben a proaktív fedett nyomozás mellett szól: *„Külön probléma az ex post bűnüldözéssel, hogy egyszerűen túl későn jön. A terroristákat például nem rettentik el a büntetőjogi szankciók, még ha elítélésük nem is ütközik bizonyítási nehézségekbe. Lehetnek éppen öngyilkos merénylők, de ha nem is azok, örömmel veszik a büntetést, mint a mártírrá válás egyik formáját. Az egyetlen módszer, hogy visszatartsuk őket katasztrofális veszteségek okozásától, hogy elfogjuk őket, mielőtt lecsapnak. Ahogy más elrettenthetetlen személyeket is, mint például a szexuális bűncselekmények elkövetőit. A kényszeres gyermekmoleesztálók gyakran évekig, néha évtizedekig folytatják tevékenységüket, míg az áldozataik végül előlépnek. Addig az időpontig, amíg ex post módszerekkel leleplezik őket, már elfogadhatatlan károkat okoztak.”*¹³ A fedett nyomozást tehát szükséges lehet a bűncselekmények megelőzésére, vagy folyamatban lévő bűnös tevékenységek megszakítására is alkalmazni.

1.2. A témaválasztás indokai és a kutatás céljai

A fedett nyomozó alkalmazását, és általa a rendőrségnek bünszervezetekbe való beépülését 1999. óta teszi lehetővé a magyar jog. Az azóta eltelt időszakban még senki

---

¹³ Bruce HAY: Sting Operations, Undercover Agents, and Entrapment. *Missouri Law Review* 2005/2. 396. o.

sem végzett kizárólag erre a titkosszolgálati eszközre irányuló átfogó kutatást. Témaválasztásunkban azonban az is szerepet játszott, hogy a bűnüldözés egyik legérdekesebb területének tartjuk a fedett nyomozást, amely a nyílt nyomozati módszerekhez képest kettős, részleteiben sokszor a hagyományos bűnüldözői mentalitással ellentétes irányú gondolkodást követel meg. E kettősség nemcsak a bűnügyi gyakorlat szóban forgó, sajátos szegmensében dolgozók, hanem a fedett nyomozást elméleti és jogi szempontból vizsgálók számra is nagy szellemi kihívást jelent.

További érv a fedett nyomozás kutatása mellett az, hogy a külföldön megfigyelhető bűnüldözési tendenciák egyértelműen e módszer fokozatos térnyerését jelzik,¹⁴ és valószínűleg Magyarországon is hasonló folyamat prognosztizálható a jövőben. Mivel hazánkban még viszonylag új intézményről van szó, a külföldi jogalkotási megoldások és jogalkalmazási, valamint gyakorlati tapasztalatok megismerése révén talán megelőzhetőek azok a kudarcok és nem kívánatos következmények, amelyek a fedett nyomozás fokozatos fejlődését jellemezték az elmúlt évtizedekben a világon mindenhol.

A fedett nyomozás vonzerejét továbbá mindig is az a körülmény jelentette számunkra, hogy a hatóságokat tevékenységük leplezésével, sokszor csalással, megtévesztéssel kijátszani törekvő bűnözők e bűnüldözési technika alkalmazása esetén saját módszereik csapdájába esnek. Az állami szerveknek azonban a bűnelkövetőkkel ellentétben törvényesen kell eljárniuk a megtévesztés gyakorlása során is. Jelen értekezés célja ezért

- a fedett nyomozás hatályos szabályozásának vizsgálata,
- az e módszer alkalmazására vonatkozó büntető eljárásjogi és kriminalisztikai ismeretek feltárása,
- a fedett nyomozó bevetésével járó jogi problémák bemutatása,
- és azok megoldására javaslatok kidolgozása.

---

¹⁴ Simon BRONITT: The Law in Undercover Policing: A Comparative Study of Entrapment and Covert Interviewing in Australia, Canada and Europe. *Common Law World Review* 2004/1. 35-36. o.

A fedett nyomozó alkalmazására és tevékenységének határaitra vonatkozóan sok különböző – gyakran egymással ellentétes – nézet létezik, talán csak abban van egyetértés, hogy ez az eszköz a „szükséges rossz” a modern bűnüldözésben.

1. Az egyik fő kérdés, amely a vitákat generálja, hogy a fedett nyomozó elkövethet-e bűncselekményt a működése során, vagy ezt már nem szabad megengedni számára egy jogállamban.

2. Szintén rendkívül ellentmondásos a bűncselekmények elkövetésben játszott hatósági kezdeményező szerep megítélése, annak eldöntése, hogy mikor leplez le egy már meglévő bűnelkövetői elhatározást a fedett nyomozó, és mikor hozza ő maga létre és ülteti a célszemély elméjébe a bűncselekmény elkövetésének gondolatát, és válik ezáltal felbujtóvá.

3. A harmadik nagy problémakör a bizonyítás törvényességéhez kapcsolódik. Mint minden bűnüldözés érdekében alkalmazott titkosszolgálati eszköznek, a fedett nyomozó bevetésének is a bizonyítékok megszerzése és a büntetőjogi felelősségre vonás lehetővé tétele a fő célja. Azonban sok eljárásjogi problémát vet fel a saját észleleteinek, valamint az általa gyűjtött más bizonyítékoknak a jogszerű felhasználása is.

A kutatás gerincét ezért a fedett nyomozásra vonatkozó hatályos szabályozás elemzése mellett a felsorolt három problémakör vizsgálata képezi. Az értekezés ezeket taglaló fejezetei jelentik a büntető eljárásjogi megközelítést, de a jogi aspektus természetesen sosem választható el teljesen a kriminalisztikai nézőponttól. Utóbbi tudományág részeként a fedett nyomozás területén rendkívül nagy jelentőséggel bírnak a sajátos kriminálpszichológiai ismeretek, mivel a megváltoztatott identitás alatt való működés követelményeinek való megfelelés, illetve az abból következő mentális problémák kordában tartása nélkül eredményes fedett nyomozás nem képzelhető el. Kiemelten foglalkozunk ezért az értekezésben a fedett nyomozás pszichológiai vonatkozásaival is.

Mindezek mellett a disszertációban megkíséreljük feltárni a fedett nyomozás történeti gyökereit, valamint górcső alá vesszük a fedett nyomozó alkalmazását mint a nemzetközi rendőri együttműködés egyik intézményét több ország közös, bűnözéssel szembeni fellépésének relációjában.

II. A KUTATÁS MÓDSZEREI, AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLATOK ÉS ELEMZÉSEK

Az értekezés elkészítése során döntően a jogtudományi kutatás eszköztárát alkalmaztuk, amelynek része a tételes jog értelmezése és elemzése, a külföldi szabályozási minták vizsgálata, a magyar, német és angol nyelvű szakirodalom tanulmányozása, a külföldi és hazai jogalkalmazói döntések, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) ítéleteinek bemutatása és értelmezése, azokból következtetések levonása. Igyekeztünk azonban gyakorlati ismereteket is szerezni a titkos ügynökök magyarországi alkalmazásáról, ennek érdekében interjúkat készítettünk volt fedett nyomozókkal, a fedett nyomozók kiképzésében részt vevő személyekkel, valamint ezen a területen dolgozó kriminálpszichológus szakemberrel is. Az értekezés egyes fejezeteiben az alábbi vizsgálatokat, elemzéseket végeztük el:

I. Bevezetés. Az értekezés elején röviden bemutattuk a kutatás tárgyát képező titkosszolgálati eszközt és megvizsgáltuk alkalmazásának szükségességét, felsorolva a bűnüldözés azon területeit, amelyeken szerepe lehet a bevetésének.

A II. Fogalmi meghatározások és jogi keretek című fejezetben meghatároztuk a kutatás tárgya szempontjából kulcsfontosságú fogalmakat (titkosszolgálati eszköz, bűnügyi hírszerzés, a nyomozó hatóság egyéb adatszerző tevékenysége, fedett nyomozó, fedett nyomozás, legenda) és bemutattuk azokat az alapvető jogszabályi rendelkezéseket, amelyek felhatalmazása alapján, és amelyek keretében a fedett nyomozás végezhető.

III. A fedett nyomozás története. E fejezet első részében röviden vázoltuk a fedett nyomozás technikájának kifejlődését, valamint elterjedését és továbbfejlesztését a bűnüldözés történetében, majd egy jogtörténeti elemzés keretében bemutattuk, hogyan vált a magyar jog részévé a fedett nyomozás intézménye. Ennek során kitértünk azokra a jogi rendelkezésekre is, amelyek a rendszerváltást követően a fedett nyomozás jogi alapjait jelentették a szóban forgó titkosszolgálati eszköz törvénybe iktatása előtt.

IV. A fedett nyomozás hatályos szabályozása. A nemzetközi bűnügyi együttműködésre vonatkozó jogszabályokat leszámítva, jelenleg három törvény tartalmaz rendelkezéseket a fedett nyomozásról: a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.), a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.), valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: Navtv.). Utóbbi törvény IV. fejezete gyakorlatilag apróbb változtatásokkal csak megismétli az Rtv. VII. fejezetének titkos információgyűjtésre vonatkozó rendelkezéseit. Az eltérés a fedett nyomozás tekintetében annyi, hogy a fedett nyomozó nem rendőr, hanem pénzügyi nyomozó, és a bevetése csak a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hatáskörébe utalt bűncselekményekkel kapcsolatban [Be. 36. § (2) bekezdés] kerülhet sor.

A fedett nyomozóra vonatkozó hatályos szabályozás bemutatását és elemzését ezért az elsőként említett két törvény (az Rtv. és a Be.) alapján végeztük el. Szükséges utalni rá, hogy a fedett nyomozásról belügyminisztériumi belső utasítások tartalmazzanak részletes rendelkezéseket, ezek a jogforrások azonban minősített adatot képeznek, így nem voltak hozzáférhetőek számunkra.

V. Nemzetközi kitekintés. A külföldi szabályozási példák tanulmányozása minden jogtudományi kutatásban fontos tanulságokkal szolgálhat. Hazánk számára a jogrendszereink hasonlóságai miatt Németország és Ausztria bír kiemelt jelentőséggel. A fedett nyomozás esetében Svájcot pedig azért kell megemlíteni, mert ott külön törvény szabályozza ezt a tevékenységet. E fejezetben kifejezetten a külföldi tételes jog bemutatását végeztük el az említett három ország tekintetében. A külföldi jogalkalmazási tapasztalatok értékelése az értekezésben az egyes témakörökön belül kapott helyet, ahol röviden mindig kitértünk az Amerikai Egyesült Államok mint angolszász jogrendszerű ország jogi megoldásainak jellemzésére is.

VI. A fedett nyomozó bűncselekményeinek problémája. A fedett nyomozó bűncselekményeinek lehetősége mind elméleti, mind gyakorlati szempontból sok problémát vet fel, és magában foglalja a rendőrség szerepének néhány legalapvetőbb kérdését egy demokratikus társadalomban.¹⁵ Ahogy arra az idézett tanulmány címe is

---

¹⁵ Elizabeth E. JOH: Breaking the Law to Enforce It: Undercover Police Participation in Crime. *Stanford Law Review* 2009/1. 158. o.

utal („*Breaking the law to enforce it*”, azaz „Jogot sérteni a jog betartatása érdekében”) a helyzet paradox: a nyomozó hatóság tagja, aki a bűncselekmények üldözésére hivatott, esetlegesen kénytelen a magasabb cél elérése érdekében bűncselekményt elkövetni, vagy legalábbis külső szemlélő számára bűncselekménynek tűnő, tényállásszerű magatartást tanúsítani. A fedett nyomozásra egyébként is jellemező feszültség, amely a jogállami követelményeknek való megfelelés és a hatékony bűnüldözés közötti egyensúly megteremtésére való törekvés következtében keletkezik, ebben a kérdésben tapintható ki leginkább. E fejezetben ezért megvizsgáltuk a fedett nyomozó bűncselekményei megengedhetőségének kérdését, felvázoltuk az esetében szóba jöhető bűncselekmény kategóriákat, valamint büntető anyagi jogi szempontból is górcső alá vettük a fedett nyomozó egyes bűncselekménynek tűnő magatartásait és tényleges bűncselekményeit. A fedett nyomozó büntetlenségét lehetővé tevő büntető eljárásjogi rendelkezések elemzését is elvégeztük, és bemutattuk, valamint kritikával illettük az e tárgyban született 135/B/2006. AB határozatot.

VII. Információgyűjtési módszerek és bizonyítékok a fedett nyomozásban. A fedett nyomozó mint sajátos titkosszolgálati eszköz révén rengeteg információhoz juthatnak a bűnüldöző hatóságok, azonban a választott bevetési módtól és az adott ügy sajátosságaitól függően ezeknek mindig csak egy része képezhet bizonyítékot a később esetlegesen sorra kerülő, vagy a folyamatban lévő büntetőeljárásban. A fedett nyomozó felderítési-, bizonyítékszerzési- és bizonyítási eszköz egyaránt lehet. E fejezetben sorra vettük azokat az információgyűjtési és információrögzítési módokat, amelyek elméletileg és jogi szempontból szóba jöhetnek a fedett nyomozás esetében, majd azt elemeztük, hogy az összegyűjtött és rögzített információk milyen jogi csatornákon keresztül és milyen formában válhatnak a bizonyítási eljárás részévé. Különös figyelmet szenteltünk ennek során a fedett nyomozó saját észleleteinek, amely információk tanúvallomás vagy jelentés formájában, illetve a fedett nyomozó vezetőtisztjének hallomástanúként történő kihallgatása révén képezhetnek bizonyítékot a büntetőeljárásban.

VIII. A hatósági felbujtás kérdése a fedett nyomozásban. A fedett nyomozásnak lényegi eleme a célszemélyek megtévesztése, ez azonban veszélyeket is magában hordoz: nehéz ugyanis megítélni azt, hogy a fedett nyomozó részéről tanúsított félrevezető, adott esetben kezdeményező szerep mikor csap át törvényellenes felbujtásba és sérti meg a titkos ügynök agent provocateurként a célszemélyek tisztességes eljáráshoz való jogát. Azért különösen nehéz eldönteni, hogy ez mikor következik be, mert bizonyos fokú beugratás a hatóságok részéről elkerülhetetlen egyes bűncselekményekkel szembeni fellépés, különösen az sértett nélküli bűncselekmények esetén. A hatóságoknak a bűnüldözés érdekében tanúsított, azonban bűncselekmények elkövetésének lehetővé tételére, segítésére, bátorítására irányuló, fedett műveletekben testet öltő tevékenysége már közel egy évszázada tárgya tényleges és akadémiai jogvitáknak a világ minden részén. E fejezetben ezért bemutattuk a hatósági felbujtás értékelésére és következményeire vonatkozó főbb megközelítési módokat, amelyeket az angolszász és kontinentális jogrendszerekben alkalmaznak a gyakorlatban, és a magyar jog alapján is megvizsgáltuk a kérdést egy konkrét bűnügy kapcsán.

IX. A fedett nyomozás kriminalisztikai megközelítésben. A kriminalisztikát mint alkalmazott tudományt hazánkban hagyományosan három részre tagolják: krimináltechnikára, krimináltaktikára és kriminálmotodikára. A krimináltechnika a természettudományos és műszaki-technikai eszközök és módszerek célszerű és szakszerű felhasználását szolgálja a bűnfelderítés területén. A krimináltaktika már nem a tárgyi jellegű információhordozókra összpontosít, hanem inkább a személyi bizonyítékok megszerzésének mozzanatait taglalja és a nyomozási cselekmények hatékony fogatosítását segíti elő ajánlásaival. A kriminálmotodika pedig az egyes bűncselekmény-kategóriákra vonatkozóan adaptálja a krimináltechnika és krimináltaktika alapvető ismereteit.¹⁶ Ebben a fejezetben helyeztük el a kriminalisztika rendszerében a fedett nyomozást, és tártuk fel kapcsolódási pontjait a bűncselekmények nyomozásának a tudományával, különös figyelmet szentelve a

---

¹⁶ TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: *Kriminalisztika*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2009. 36-37. o.

bűnüldözés e területén rendkívül nagy jelentőséggel bíró kriminálpszichológiai ismereteknek.

A kriminálpszichológia egyik sajátos területét képezi ugyanis a fedett nyomozók kiválasztása, felkészítése, ellenőrzése és a bevetések utáni reintegrációja. A pszichológiai aspektus a fedett nyomozás kulcskérdése, hiszen a titkos ügynök pszichéje a hatóságok legfontosabb eszköze a hatékony információgyűjtéshez. A fedett nyomozás a legnehezebb és egyben a legveszélyesebb rendőri munkák egyike. A külföldi szakirodalom szerint csak a túsztárgyalók, valamint a különösen nagy kockázatot jelentő bűnözők elfogását végző terrorelhárító szolgálatok tagjainak munkájához mérhetők a rizikói.¹⁷ A fedett nyomozót fenyegető veszélyek egy része a kriminális miliőben való működésből következik, hiszen a lelepleződés nélkül is veszélybe kerülhet az élete, testi épsége, valamint a személyi szabadsága,¹⁸ de természetesen egy esetleges dekonspirálódásnak is kiszámíthatatlanok a következményei.

A fizikai természetű veszélyhelyzeteken túl azonban a mentális károsodás is komoly kockázatot jelent, hiszen a nagy megerőltetést eredményező stresszhelyzetekben való helytállás rendkívüli igénybevételnek teszik ki a nyomozó pszichéjét. A titkos ügynök személyisége azonban a fedett nyomozás legfontosabb eszköze,¹⁹ ezért ahhoz, hogy a fedett nyomozó hatékony krimináltaktikai eszköz lehessen és az is maradhasson, nagy figyelmet kell fordítani a személyiségét fenyegető veszélyek megelőzésére és semlegesítésére is.

X. A fedett nyomozás a nemzetközi rendőri együttműködésben. Mivel a bűnelkövetők és a bűnszervezetek nem tartják tiszteletben az országhatárokat, és sok esetben a tevékenységük leplezésére használják a különböző államokban való működést, szükséges a nemzetközi bűnügyi együttműködésben is fedett nyomozók alkalmazása. Egy adott nemzet képviselőiből szerveződött, ám másik országban (vagy

---

¹⁷ Lásd Laurence MILLER: Undercover Policing: A Psychological and Operational Guide. *Journal of Police and Criminal Psychology* 2006/2. 7. o. illetve Stephen R. BAND – Donald C. SHEEHAN: Managing Undercover Stress – The Supervisor's Role. *FBI Law Enforcement Bulletin* 1999/2. 4. o.

¹⁸ MARX több olyan esetet is említ, amikor bűnözői szerepet játszó fedett nyomozót bántalmaztak, raboltak ki vagy öltek meg a bevetés során. Gary T. MARX: Undercover – Police Surveillance in America. University Of California Press, Berkeley-Los Angeles-London, 1988. 177-178. o.

¹⁹ Michel GIRODO: Undercover Agent Assessment Centers: Crafting Vice and Virtue for Impostors. *Journal of Social Behavior and Personality* 1997/5. 239. o.

abban is) működő bűnözői csoportba való beépülés, vagy a tagjaival való kapcsolatfelvétel a „hazai” fedett nyomozóknak már csak a nyelvi nehézségek miatt is gondot okozhat. További probléma, hogy a kis országok esetében a fedett nyomozó lelepleződésének esélye sokkal nagyobb, mint egy több tízmillós lakossággal rendelkező, nagy államban lenne. Ennek kockázatát azonban jelentősen csökkenteni lehet az adott országban „múlttal nem rendelkező,” ebből következően annak bűnelkövetői előtt nem ismert, külföldi fedett nyomozó alkalmazásával, akinek az igénybevételére ebben az esetben is a nemzetközi bűnügyi együttműködés intézményei segítségével kerülhet sor. E fejezetben ezért megvizsgáltuk a fedett nyomozás nemzetközi rendőri együttműködésben való alkalmazására vonatkozó jogforrásokat.

III. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A kutatás során megvizsgáltuk a fedett nyomozásra vonatkozó hatályos szabályozást, feltártuk az ezen titkosszolgálati eszközre vonatkozó alapvető büntető eljárásjogi és kriminalisztikai ismereteket, valamint a bevetésével kapcsolatban leggyakrabban felmerülő jogalkalmazási problémákat. Az alábbiakban összefoglaljuk az általunk tett főbb megállapításokat és de lege ferenda javaslatokat.

A bevezetésben, a problémafelvetés alkalmával levezettük, hogy miért nélkülözhetetlen a fedett nyomozás a szervezett formában elkövetett bűncselekményekkel szembeni küzdelemben, és rámutattunk, hogy miért a kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatban kerül sor a leggyakrabban az alkalmazására. Úgy gondoljuk a kutatás elvégzése után, hogy az e területeken való eredményes bűnüldözés érdekében továbbra is indokolt a jognak fenntartania a fedett nyomozó alkalmazásának lehetőségét a hatóságok számára.

A második fejezetben meghatároztuk a titkosszolgálati eszköz fogalmát tágabb és szűkebb értelemben, felvázoltuk a bűnügyi hírszerzés jelenlegi kereteit, és elhelyeztük a fedett nyomozást annak rendszerében mint bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtési eszközt. Kritikával illettük a fedett nyomozó törvényi fogalmát, mivel a definíció az identitás leplezésének módjáról, azaz a megváltoztatott személyazonosságról nem ejt szót, amelynek hiányában nem beszélhetünk fedett nyomozásról. Ennek kapcsán bemutattuk, hogy a pseudo-identitás megteremtésének milyen jogi lehetőségei vannak hatályos jogunkban és kitértünk a fedőtörténet fontosságára is, valamint annak két elemére, az életvezetési legendára és az akciólegendára. A legendával kapcsolatban hangsúlyoztuk, hogy azt a hatóságok huzamosabb időre hozzák létre, amely körülmény szintén nem jut kifejezésre a jogszabályok szövegében. Végző konklúzióként az mondható el, hogy a szabályozásnak a jövőben külön kellene választania a fedett nyomozás fogalmát a rendőri jelleg egyszerű leplezésétől, amely előbbinél sokkal gyakrabban indokolt és sokkal egyszerűbb tevékenység. Az Rtv-ben korábban a 64. § (1) bekezdés b) pontjában szereplő szabály megfogalmazása, miszerint a rendőrség „a rendőri jelleg leplezésével információt gyűjthet,” ismét a hatályos jog részét képezhetné a fedett nyomozó fogalmának pontosítása mellett. Ezáltal a bizonyítékok gyűjtésére csak fedett

nyomozó révén kerülhetne sor, de egyszerűbb esetekben, amikor elegendő a legenda nélküli megtévesztés is, és csak információkra van szüksége a hatóságoknak, nem kellene fedett nyomozót alkalmazniuk.

A nemzetbiztonsági hírszerzés és a fedett nyomozás viszonyát elemezve rámutattunk, hogy nemzetbiztonsági értelemben vett fedett nyomozásról jelenleg csak nagyon szűk körben beszélhetünk. A nemzetbiztonsági célból való titkos információgyűjtés szintén reformra szorul véleményünk szerint, amely során a bűnüldözési célból alkalmazott titkosszolgálati eszközökkel kapcsolatban a szakirodalomban hangsúlyozott elveket maradéktalanul érvényre kell juttatni, az előbbi tevékenység eltérő sajátosságainak figyelembe vételével. Ennek kidolgozása azonban kifejezetten erre irányuló kutatást igényel.

A fedett nyomozás története kapcsán rámutattunk arra, hogy e módszer gyökerei a XIX. század elején létrejött francia rendőrségi modellben találhatóak, azonban egy sajátos utat bejárva a jelenlegi fedett nyomozási technikák az Amerikai Egyesült Államok közvetítésével, és ennek az országnak köszönhető továbbfejlesztésével jutottak vissza Európába, így hazánkba is.

A fedett nyomozás hatályos szabályozásának bemutatása és elemzése kapcsán kitértünk arra, hogy jelentős különbségek fedezhetőek fel a büntetőeljárás megindítása előtt titkos információgyűjtés, valamint a nyomozás során egyéb adatszerző tevékenység keretében igénybe vett fedett nyomozóra vonatkozó szabályok között. Kimutattuk, hogy a nyomozás során mindig szükséges ügyészi engedély a fedett nyomozó alkalmazásához, míg a büntetőeljárás megindítása előtti információgyűjtés és mintavásárlás esetében ezt nem követeli meg a törvény. Az Rtv. nem ír elő jelentéstételi kötelezettséget. A Be. ugyan ezt megteszi, de az utaló szabályozás következtében gyakorlatilag értelmezhetetlenek az előírásai a fedett nyomozásra vonatkoztatva. Megoldási javaslatként a jelentéstételi kötelezettség Rtv-ben való elhelyezését vetettük fel. Rámotattunk arra, hogy a titkos információgyűjtés keretében a fedett nyomozás nincs időhöz kötve, míg a büntetőeljárás megindítása után legfeljebb a nyomozás befejezéséig van rá lehetőség. Hangot adtunk annak a véleményünknek is, hogy gyakorlati és jogi megfontolásokból sem kedvező a titkos ügynök nyomozás során való bevetése, mivel csökken az eredményesség esélye,

emellett a büntetőeljárás jogok és alapelvek megsértéséhez vezethet. Külön is kiemeltük egy német jogeset kapcsán az önvád tilalmához való jogot, amelynek tiszteletben tartása érdekében a fedett nyomozó alapvetően passzív, és a fiktív identitás használatát nem meghaladóan megtévesztő magatartását javasoltuk.

A fedett nyomozó alkalmazására jogosult szervekként a rendőrséget, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalt, a Nemzeti Védelmi Szolgálatot, a Terrorelhárítási Központot valamint az ügyészséget jelöltük meg. Utóbbi három szervezet kapcsán azonban külön vizsgálatot igényelt annak megállapítása, hogy milyen esetekben és milyen formában van lehetőségük titkos ügynök bevetésére. A megbízhatósági vizsgálat és a fedett nyomozás viszonyának tisztázatlanságát is szóvá tettük az értekezésben, kiegészítve azzal a gondolattal, hogy az előbbi intézmény bevezetését jogállami szempontból aggályosnak tartjuk.

A fedett nyomozó hat alkalmazási módjának (információgyűjtés, adatellenőrzés; mintavásárlás; bizalmi vásárlás; álvásárlás; bűnszervezetbe való beépülés; ellenőrzött szállítás) bemutatásával kapcsolatban megállapítottuk, hogy álvásárlásra önállóan is sor kerülhet, valamint azt, hogy a bűnszervezetbe való beépülésre (külföldi szakkifejezéssel: infiltrációra²⁰) vonatkozó szabály nem tekinthető valójában alkalmazási módnak, és egy bűncselekmények elkövetésére vonatkozó indirekt felhatalmazásként is értelmezhető. Az infiltráció kapcsán azonban felhívtuk a figyelmet az ilyen típusú akciók veszélyeire is, és hangsúlyoztuk, hogy csak kivételesen fontos bűnüldözési érdekből tartjuk megengedhetőnek a fedett nyomozónak irányítói szerep betöltését szervezett bűnözői csoportokban, és akkor is csak a lehető legrövidebb ideig.

Azonban általánosságban úgy vélekedünk, hogy fölösleges és mesterkéltnak a fedett nyomozóra vonatkozóan alkalmazási módokat előírni a törvényben, e tevékenység ugyanis olyan sokrétű, hogy határait nem célszerű ilyen módon kijelölni. A bemutatott külföldi jogrendszerekben sem találtunk erre példát. Sokkal fontosabb lenne a titkos ügynök meg nem engedett cselekményeinek a meghatározásával, valamint a bevetése esetköreinek a konkretizálásával rendezni ezt a kérdést.

---

²⁰ A latin eredetű kifejezés beszivárgást, behatolást jelent.

A szabályozás legnagyobb hibájának mégis azt tartjuk, hogy teljes mértékben a nyomozó hatóság és az ügyész belátására bízva a törvény a fedett nyomozó alkalmazásáról való döntést. Nincsenek meghatározva azok a bűncselekmények, amelyek gyanúja vagy elkövetésük valószínűsége esetén helye lehet a fedett nyomozásnak, nincs előírva arányossági követelmény sem a bevetésére vonatkozóan. Tehát a hatóságokat a jog nem kényszeríti arra, hogy csak a nyílt nyomozati eszközök hatástalansága vagy előre látható eredménytelensége esetén nyúljanak a fedett nyomozás eszközeihez. A fedett nyomozás révén szerzett bizonyítékokra vonatkozóan nem érvényesül célhoz kötöttségi szabály sem, a bevetés részletes szabályai titkosak, az engedélyezi eljárásról (a nyomozás során az ügyésznek tett előterjesztés tartalma meghatározásának kivételével) a jog nem rendelkezik, nem ismerjük annak menetét, az engedély kiadásának feltételeit, valamint a tartalmi összetevőit.

E szabályozatlanság azért különösen aggályos, mert a fedett nyomozást az állampolgárok magánszférájába való nagyon erőteljes beavatkozásnak tartjuk, amely eszköz által okozott jogsérelem mértéke adott esetben meghaladhatja a jelenleg bírói engedélyhez kötött titkosszolgálati eszközök által okozott jogsértést is.

Az EJEB minden fedett nyomozáshoz kapcsolódó döntésében hangsúlyozta azt az elvárást, hogy a fedett nyomozást korlátok közé kell szorítani, és megfelelő biztosítékokkal kell körülbástyázni. Az EJEB a fedett nyomozás kontrolljára a bírói engedélyezést és felügyeletet tartja a legmegfelelőbb eszköznek, az ügyészi jóváhagyást csak megfelelő eljárás előírásával és többletgaranciák intézményesítésével tartja elfogadhatónak. Ennek a követelmények a magyar szabályozás nem felel meg, ezért azt javasoljuk de lege ferenda, hogy a törvényhozó a fedett nyomozást tegye bírói engedélyhez kötött eszközzé.

A jelenlegi jogszabályi környezetben ez volna a legegyszerűbb és leginkább jogállami megoldás. Svájcban, és a legtöbb esetben Németországban is érvényesül a bírói kontroll. A bűncselekmények körét a bírói engedélyhez kötött eszközök esetében meghatározza a törvény, az engedély kiadására vonatkozóan is tartalmaz rendelkezéseket, a titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés esetében is érvényesül a célhoz kötöttség a bizonyítékokra vonatkozóan. A titkos adatszerzés szabályai között az arányosság követelményét is előírja a törvény, indokolt lenne

azonban ezt a titkos információgyűjtés esetében is megtennie a törvényhozónak. Az egyedüli problémát a fedett nyomozás bírói engedélyhez kötése kapcsán a határidők jelentenek, mivel e titkosszolgálati eszköz esetében az eredményesség szempontjából nem célszerű limitálni a bevetés időtartamát. E problémát egy speciális rendelkezés beiktatásával azonban át lehetne hidalni, és az engedély folyamatos meghosszabbításai alkalmával végig jelen lenne a bírói kontroll a bevetés során.

A fedett nyomozó bűncselekményei kapcsán kimutattuk, hogy a társadalomra veszélyesség hiányában sokszor ezek nem is tekinthetők bűncselekményeknek, azonban az illegális dolgok megszerzésével megvalósuló cselekmények, valamint a vesztegetés esetében e tényt a szabályozásnak is kifejezésre kellene juttatnia. Ennek érdekében büntetethőséget kizáró ok törvénybe iktatását javasoltuk. A szolgálat által megkövetelt bűncselekmények kérdése azért nagyon fontos, mert kutatásunk során arra a következtetésre jutottunk, hogy az e körbe tartozó cselekmények megvalósítása nélkül a fedett nyomozás csak nagyon szűk körben, a bűnszervezetekkel szembeni fellépés, azokba való beépülés pedig egyáltalán nem képzelhető el.

A fedett nyomozó szolgálati feladatának teljesítése közben elkövetett bűncselekményeinek megítélése vonatkozásában a magyar jog a fedett nyomozás törvénybe iktatásakor már megtette az első és legfontosabb lépést: megteremtette annak lehetőségét, hogy elkerülje a felelősségrevonást az a titkos ügynök, aki bűnüldözési érdekből követett el bűncselekményt. Hazánkban tehát a törvényhozó – Németországgal ellentétben – „nem hagyta cserben”²¹ a jogalkalmazót. Megállapítottuk, hogy az erre vonatkozó szabályozás koncepciója alapvetően helyes, azonban a jelenlegi rendelkezések javításra szorulnak.

Kizárólag a Be-ben kellene szabályozni a fedett nyomozóval szembeni feljelentés elutasítást és nyomozás megszüntetést (tehát hatályon kívül kellene helyezni az Rtv. és Navtv. erre vonatkozó részét), egyértelművé kellene tenni, hogy nem csak a bűnszervezetbe beépült fedett nyomozóra vonatkoznak e rendelkezések (az előbbi javaslat teljesítése esetén ez a probléma is megoldódna), valamint ki kellene

---

²¹ KREY jellemzi ezzel a kifejezéssel azt a jogi megoldást, hogy a német szabályozás a fedett nyomozó büntetlenségét csak három csekély súlyú bűncselekmény (csalás, okirat-hamisítás, magánlaksértés) tekintetében garantálja. Volker KREY: Kriminalitätsbekämpfung um jeden Preis? Zur kontinuierliche Ausweitung des Bereichs verdeckter Ermittlungen. In: Hans Joachim HIRSCH – Jürgen WOLTER – Uwe BARUNS (Szerk.): Festschrift für Günter Kohlmann zum 70. Geburtstag. Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln, 2003. 641. o.

zárni a fedett nyomozó büntetlenül maradásának lehetőségét abban az esetben is, ha a cselekménye gondatlanul okozott halált. Az AB nem találta alkotmányellenesnek a jelenlegi szabályozást, azonban az értekezésben igyekeztünk rámutatni arra, hogy az élethez való jog védelmének tekintetében az erre vonatkozó AB határozat nem kellően szigorú, mivel a hatályos jog alapján csak hét olyan bűncselekmény van a Btk-ban, amely miatt a fedett nyomozó nem kerülheti el a felelősségre vonást. A szolgálat által megkövetelt bűncselekmények látenciájának vizsgálata kapcsán megállapítottuk, hogy a magyar bűnüldöző szervek ténylegesen is alkalmaznak fedett nyomozókat, azonban az általuk elkövetett bűncselekményekről egyáltalán nincsenek információink.

A VII. fejezetben az információgyűjtési- és bizonyítékszerzési módok elméleti és jogi lehetőségeinek felvázolásával bemutattuk, milyen hatékony adatszerző- és bizonyítékgyűjtő eszköz tud lenni egy fedett nyomozó a bűnüldözésben. Megállapítottuk, hogy a titkos ügynök esetében a saját észleletei és a tárgyi bizonyítási eszközök megszerzése mellett a magánlakáson kívüli hangfelvétel készítés a legcélravezetőbb bizonyítékgyűjtési mód a jelenlegi jogszabályi környezetben.

A bizonyítással kapcsolatban rámutattunk, hogy ha a fedett nyomozó saját észleleteinek bizonyítási anyaggá tétele szükségessé válik, az semmiképpen sem kedvező a bűnüldöző hatóságok számára, mert azt jelenti, hogy az összegyűjtött egyéb bizonyítékok nem elegendők a terhelt bűnösségének megállapításához. A nyomozó tanúkénti kihallgatása pedig veszélybe sodorhatja a személyét, valamint a további bevetésének lehetőségét, ezért erre csak a legszükségesebb esetekben szabad sort keríteni.

A tanúkénti kihallgatás legkedvezőbb formája az eljárási alapelvek érvényesülése szempontjából a zártcélú távközlő hálózat útján való kihallgatás lenne, zárt adatkezelés mellett, a fedett nyomozó tanú arcképének és a hangjának egyidejű technikai torzításával. Azonban ennek a műszaki feltételei jelenleg nem állnak rendelkezésre a magyar bíróságok számára. A különösen védett tanúként való kihallgatás így a legmegfelelőbb, azáltal viszont jelentősen csorbul a védelem kérdezési joga, a tárgyalás kontradiktórius jellege és a bizonyítás-felvétel közvetlensége.

Megoldásként azt javasoltuk, hogy az anonim módon való tanúskodást olyan módon kellene a büntető eljárásjognak lehetővé tennie, hogy az a tárgyaláson történhessen meg. A zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatáshoz képest sokkal költséghatékonyabb megoldás, ha a tanú egy vászon mögött helyezkedik, el, ahol csak a bíróság tagjai láthatják, és valódi hangját csak ők hallhatják, a tárgyalás többi részvevője számára hallható hangot pedig technikai úton torzítják. E megoldás bármely tanú, így a fedett nyomozó számára is anonimitást biztosítana, ugyanakkor a közvetlenség, a kérdezési jog és a kontradiktórium is megfelelően érvényesülne.

Ha azonban nem változnak alapvetően az anonim módon való tanúskodás jelenlegi formájának, azaz a különösen védett tanúvá nyilvánításnak a szabályai, akkor célszerű lenne de lege ferenda lehetővé tenni, hogy a fedett nyomozó tanú esetében a négyes feltételrendszer alkalmazása helyett elegendő legyen a további bevethetőségének megőrzéséhez fűződő érdek fennállása a különösen védett nyilvánításhoz. Ennek lehetőségét pedig biztosítani kellene a büntetőeljárás tárgyalási szakaszában is, nemcsak a nyomozás során.

Megállapítottuk továbbá a fedett nyomozó tanúkenti kihallgatásával kapcsolatban, hogy nem helyes ennek lehetőségét törvényben megtiltani, és egyes magyar bíróságok jogértelmezésével ellentétben a hatályos jogot sem szabad úgy értelmezni, hogy bizonyítási tilalom áll fenn erre vonatkozóan. A jelenlegi jogunkban a fedett nyomozó tanúkenti kihallgatása nem tilos, csak akadály van a minősített adatokra vonatkozó titoktartási kötelezettség miatt, ez az akadály azonban elhárítható. Létezhet olyan ügy – például egy sikeres bűnszervezetbe való beépülés –, amelyben akár még a titkos ügynök valódi identitásának felfedését is indokolhatja a vád legfőbb tanújaként való fellépés. Amennyiben megtiltanánk a tanúként valló kihallgatását, ilyen esetekben elesnénk egy fontos és adott esetben perdöntő, másként nem pótolható bizonyíték felhasználásnak lehetőségétől.

A fedett nyomozó vezetőisztjének tanúkenti kihallgatása kapcsán megállapítottuk, hogy elképzelhető olyan eset, amikor nem hallomástanúként lép fel, azonban legvégső esetben ilyen minőségben való vallomástétele is megengedhető és törvényes bizonyíték lehet. Ennek bizonyító ereje természetesen csekély, és ilyen bizonyítékra elítélést alapítani nem lehet, de „pótbizonyítékként” van létjogosultsága.

A hatósági felbujtással kapcsolatban bemutattuk a különböző jogrendszerekben érvényesülő megközelítési módokat, valamint részletesen is ismertettük az EJEK erre vonatkozó egyik legfontosabb döntését, továbbá az emberi jogi bíróság napjainkban irányadó tesztjét, amely a megengedett és meg nem engedett fedett nyomozói kezdeményező szerep közötti különbségtételre szolgál. Megállapítottuk, hogy a fedett nyomozói felbujtás sérti a tisztességes eljárásához való jogot, és a bizonyítékok jogellenességét eredményezi. Annak megítéléséhez, hogy történt-e felbujtás a hatóságok részéről, nagyon alapos és minden bizonyítékot mérlegelő vizsgálatra van szükség. De a nyomozó hatóságoknak mindenekelőtt arra kell törekedniük, hogy még a felbujtás gyanúja se merülhessen fel, ennek érdekében csak olyan személyekkel szemben indokolt fedett akció indítása, akikre vonatkozóan már rendelkezésre állnak terhelő adatok. A fedett nyomozó pedig sosem tanúsíthat olyan magatartást, amellyel tisztességtelen módon gyakorol nyomást a célszemélyre a bűncselekmény elkövetése érdekében, nem lehet ő az, aki kiváltja az elkövetés döntő motívumát. A magyar jogot egy konkrét jogeset kapcsán vettük górcső alá a hatósági felbujtásra vonatkozóan, és arra a következtetésre jutottunk, hogy a titkos ügynök agent provocateurként való fellépése nem eredményezheti a törvényes vád hiányát, ellenben kizárja a bizonyítékok törvényességét és felmentő ítélethez vezet. Hangsúlyoztuk azonban, hogy szükség lenne a hatósági felbujtás tilalmának törvényben való kimondására, amely garanciális jelentőségén túlmenően gyakorlati előnnyel is bírna, és helyeseltük a T/4192. számú törvényjavaslat erre vonatkozó rendelkezését.

A kriminalisztikai szempontú vizsgálódásunkban megállapítottuk, hogy a fedett nyomozás krimináltaktikai eszköz, amely a nyílt eljárásban alkalmazott kihallgatási fogásokkal mutat rokon vonásokat, de alkalmazásában a krimináltechnikának is komoly szerepe van, az információgyűjtésre szolgáló technikai eszközök alkalmazása, valamint a megszerzett tárgyak természettudományos módszerekkel való vizsgálata terén. A fedett nyomozás pszichológiai szempontú megközelítését azért tartottuk fontosnak, mert az eredményes titkos ügynöki munka nem képzelhető el erre a feladatra mentálisan alkalmas személyek nélkül. Ezért megvizsgáltuk, melyek azok a tulajdonságok, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy valaki fedett nyomozó lehessen, és bemutattuk az *assessment center* (magyarul: értékelési központ)

módszerét, amelyet a jelöltek szűrésére, kiválasztására és kiképzésére használnak mindenütt a világon. A fedett nyomozói munka kapcsán felhívtuk a figyelmet a mentális károsodás veszélyére, és azok megelőzésének módszereire. Mindenekelőtt a célszemélyekkel való azonosulás, a valódi és a fiktív identitás eggyé válása jelent súlyos veszélyt, amelynek elkerülése egyaránt érdeke a hatóságoknak és a titkos ügynöknek is, és felismerésében valamint megelőzésében a vezetőiszt játszik fontos szerepet.

Az értekezés utolsó fejezetében felvázoltuk a nemzetközi bűnügyi együttműködés dimenzióit, jogforrásait, alanyait és típusait, és megállapítottuk, hogy a fedett nyomozás a nemzetközi rendőri együttműködés területéhez tartozik. Bemutattuk az e jogintézményre vonatkozó magyar jogszabályokat, felhívtuk a figyelmet azok egyes helytelen rendelkezéseire, valamint elemeztük azokat a bilaterális egyezményeket, amelyekben a fedett nyomozó mint együttműködési forma említésre kerül.

A titkosszolgálati eszközök jelenlegi szabályozását nagyon sokan illetik kritikával a szakirodalomban, és a fedett nyomozás vonatkozásában is csatlakoznunk kell ezekhez a véleményekhez. A fedett nyomozó alkalmazására vonatkozó rendelkezések módosítása mindenképpen szükséges lenne a jogállami követelményeknek való megfelelés céljából. Elképzelhető természetesen Svájcban hasonlóan egy külön törvény megalkotása is a fedett nyomozásról, amelyben minden e körbe tartozó kérdés rendezésére lehetőség nyílna. Miután azonban az összes titkosszolgálati eszközről rendelkező, bűnüldözési célú titkos információgyűjtésről szóló T/4192. számú törvényjavaslat is kudarcot vallott, az, hogy külön egy titkosszolgálati eszközről törvény szülessen, valószínűtlennek tűnik. A svájci példa tehát hazánkban a jelenlegi viszonyok között nem megvalósítható, még ha jogelméleti szempontból lehetséges is lenne. A titkosszolgálati eszközöket érintő legújabb törvényhozási fejlemények – elsősorban az Rtv. titkos információgyűjtésre vonatkozó szabályainak a Navtv-be való „átmásolása” – arra utal, hogy a jogalkotó egyelőre elzárkózik az e területet érintő rendelkezések újragondolásától, a bűnügyi hírszerzés jelenlegi jogi kereteinek gyökeres átalakításától.

A titkosszolgálati eszközök szabályozásának alakítása területén érvényesülő káoszt jelzi az is, hogy a bírói engedélyhez kötött tevékenységeknek az Rtv-ben és a Be-ben való megfogalmazásában a 2010. évi CXLVII. törvény sok pontosítást, helyreigazítást tett (pl. kikerült a törvényből az Rtv. elavult megfogalmazása a számítástechnikai úton történő levelezéssel kapcsolatban), azonban a Navtv. ennek megfelelő módosítására érthetetlen módon nem került sor. A fedett nyomozás bírói engedélyhez kötése ezért indokolt a titkosszolgálati eszközökre vonatkozó és sokak által szorgalmazott átfogó, jogállami színvonalú szabályozás megszületéséig – amellyel a törvényhozó régi adósságát törlesztené –, mert a jelenlegi rendelkezések alapján még mindig a bírói engedélyhez kötött eszközök szabályai jelentik a legtöbb garanciát.

IV. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN ÍRT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

A bűnügyi informatika szerepe a nyílt és titkos felderítésben. In: GÁL István László – NAGY Zoltán András (Szerk.): Informatika és büntetőjog. PTE-ÁJK, Pécs, 2006. 133-145. o.

A fedett nyomozó és a „szolgálat által megkövetelt bűncselekmények” – de lege ferenda. *Magyar Rendészet* 2007/3-4. 114-130. o.

A fedett nyomozó szabályozásának és alkalmazásának aktuális kérdései. *Belügyi Szemle* 2005/2. 67-80. o.

A Fővárosi Ítéltábla határozata a kábítószerrel visszaélésre való hatósági felbujtásról. A nem megfelelő nyomozási cselekmények és a törvényes vád viszonya. *Jogesetek Magyarázata* 2011/2. 28-34. o.

A titkos információszerzés és a titkos információgyűjtés eredményének felhasználása a büntetőeljárásban. (Kerekasztal-beszélgetés). *Ügyészek Lapja* 2008/4. 53-56. o.

Az Alkotmánybíróság határozata a fedett nyomozókról. A fedett nyomozó büntetlenségét lehetővé tevő törvényi rendelkezések alkotmányosságáról. *Jogesetek Magyarázata* 2010/1. 7-11. o.

Der verdeckte Ermittler im ungarischen Recht. In: Jurisprudencia. Kriminalistikos teorija ir nusikalstamų veikų tyrimas. Mokslo darbai 65 (57) tomas. Vilnius, 2005. 82-87. o.

Infiltration to criminal organization. In: Зборник радова. Collected papers. XXXIX, 1 (2005), Novi Sad, 2005. 241-247.o.

Még egyszer a fedett nyomozó büntetlenségét lehetővé tevő törvényi rendelkezések alkotmányosságáról. A Kovács István Emléknapi Alkotmányjogi Konferencia utókiadványa. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2011. (megjelenés alatt)

Secret criminal technical means of information collection in Hungary. In: Reviste De Criminologie, De Criminalistica Si De Penologie. (Kolozsvár) 2005/4. 203-208. o. (társszerző: FENYVESI Csaba)

The contradictions of the regulation on undercover agents in Hungary. In: GÁL István László – HORNYÁK Szabolcs (Szerk.): Tanulmányok Dr. Földvári József professzor 80. születésnapja tiszteletére. PTE-ÁJK, Pécs, 2006. 241-246. o

The Controlled Delivery: a Measure of Police Cooperation in the European Union. In: Pandectele Române. Repertoriu de jurisprudență, doctrină și legislație. Temesvár, 2007. 245-251. o.

The Hungarian regulation on controlled deliveries. In: GÁL István László –KÖHALMI László (Szerk.): Emlékkönyv Losonczy István professzor halálának 25. évfordulójára. PTE-ÁJK, Pécs, 2005. 236-240. o.

The legal judgement of crimes perpetrated by undercover agents or committed in consequence of their assistance. In: FENYVESI Csaba – HERKE Csongor – MÉSZÁROS Bence (Szerk.): Bizonyítékok. Tiszteletkötet TREMMEL Flórián egyetemi tanár 65. születésnapjára PTE-ÁJK, Pécs, 2006. 401-405.o.

Titkos ügynökök, fedett nyomozók a nyomozás történetében. In: KORINEK László – KÖHALMI László – HERKE Csongor (Szerk.): Emlékkönyv Irk Albert születésének 120. évfordulójára. PTE-ÁJK, Pécs, 2004. 155-157. o.

Titkosszolgálati eszközök a nemzetközi bűnügyi együttműködésben. In: DRINÓCZI Tímea (Szerk.): Határon átnyúló és uniós jogi témák: Magyarország-Horvátország. PTE-ÁJK, J. J. Strossmayer Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs-Eszék, 2011. 453-467. o.

TARTALOMJEGYZÉK

I. A kitűzött kutatási feladat összefoglalása.....	1
1.1. A fedett nyomozás szükségessége.....	3
1.2. A témaválasztás indokai és a kutatás céljai.....	6
II. A kutatás módszerei, az elvégzett vizsgálatok és elemzések.....	9
III. A kutatási eredmények összefoglalása.....	15
IV. Az értekezés témakörében írt publikációk jegyzéke	25